

Lackfi János

A költészet sakkjátszma fejben

Beszélgetés Filip Tamással

Filip Tamás költészete felvevőképes, fényérzékeny poézis. Folyton mozgásban van, és terhelhető, akár egy Függőhíd, hogy 1998-as lírai újrakezdésének kötet címét idézzük. Versei lélegzenek, működnek, hatnak. Hogyan és miképp? Olykor a képtelenség erejével. „Csak úgy, / mintha csonkolt kézen lóg / szatyor, narancsokkal tele. / Hogy fogja megpucolni őket?” Találó válasz, találós kérdés. A líra szépséges irracionálisáról szól Filip azon megállapítása is, miszerint a jó vers olyan villanykörte, mely akkor is ég, ha nem csavarják foglalatba, sőt, ha összetörik, ha eltapossák, akkor is, még a szilánkjában is fény van. Másutt ezt olvassuk: „Én nem akarom ugyanazt / a verset írni. A versem egyszer / szürke és tömör legyen, / mint az utcakő, máskor meg / törmelékes, rideg, mint / sírkövesnél a tömbről / lehulló darabok. De gyurmaszerű / is legyen néha: látsszanak rajta / formázó ujjaim barázdái”. Fontos tehát az állag, az anyag, de fontos a szinte meditatív nyugalommal tevékenykedő emberkéz is. Nem véletlen, hogy egyik versében a költő nem csupán aranyásó, de egyben aranyműves is, aki éjszaka összeolvasztja, és nagy műgonddal megmunkálja a nappal gyűjtögetett szemcséket. Filip Tamás hol szavak jelentését kapirgálja meg, és bont ki belőlük meghökkenítő mellékjelentéseket, hol erős képekkel hipnotizál, és mindezen apró elemeket köznapi valóságunkból gyűjtögeti össze. Vers-zárlatai általában frappánsak, kitűnően időzítettek, szövegeiben mégis mindig van valami jóleső lezáratlanság, nyitottság egy magasabb légtér eseményeire. Miközben apró valóság részletekkel matatunk, érezzük azt is, ahogy „dől a tiszta súly az égből”.

– „Talán még sok vers bujkál bennem, / mint óceánban a cetek” – írod egy helyütt. Teszel valamit a köznapiokban, hogy előhívd ezeket a rejtőzködőket? Állandó készenlétben jársz, „halászol” a világban, hogy aztán önmagadból foghass halat?

– A világ folyamatosan jelen van, bár intenzitása változékony. Ha dugóban araszolok, börtönbe zárt fogolynak érzem magam, ha meglódul a tempó, szárnyakat kapok, és közben átélem a versenyt, a Fedél Nélkült áruló hajléktalan nyomorúságát, észreveszek egy különös rendszám táblát, rápillantok valamire, amit már sokszor láttam, s a maga teljességében mégis először veszem észre. A világ jelen van mindig, követelőzik, szorongat, benyújtja a számlát. Alapszinten már az is óriási persze, hogy minden birkózás ellenére egyelőre még enged élni, de ráadásként a nekem szóló kis ajándékokat is megtalálhatom benne. Ha ez valamilyen készenlétet igényel, akkor ezzel talán rendelkezem. Nem tudom, hogy mások hogyan kommunikálnak mindazzal, amiben élnek, nekem a harcon túl a világ csupa nyersanyag, csupa felkínálkozó részből álló halmaz.

– Egy Filip-idézet: „Ha egyszer én lehetnék az, / ki zárás után is benn maradhat, / amíg dolgukat teszik azok, / akiknek tényleg dolga van...”. Itt az átlagemberek közé számítoz költői énedet, aki valamiféle „bennfentesi” pozícióra áhítozik. Másutt is találunk hasonló értelmű, bár ezúttal megelégedettséget tükröző kijelentést: „Istenem, micsoda ajándék, / olyannak lenni, mint a többiek!” Vajon a költő bennfentes vagy kisember?

– A munkába járó, gyermekeket nevelő milliókhoz tartozom, hétköznapijaim rendjét a dolgok rendes folyásából származó tennivalók, meg a hirtelen előálló elintézendők szabják meg. Némi beletörődéssel kell megállapítanom, hogy még a hivatali munkám során sem az előre megtervezett ügyeket kell csak elvégezni. A munka tervezhetőnek hitt része is rapszodikus valamennyire, az irodalom pedig formális értelemben csak az ezután megmaradó időből és energiából születhet meg. Hogy mégsem mellékes, abból fakad, hogy intenzitásában képes legyőzni mindennapos ellenfelét, a feladatként elvégzett munkát. Igyekszem nem úgy viselkedni otthon, családi körben, hogy a többiek csak lábujjhegyen merjenek járni a közelemben. Nem kell, hogy az én „gyötrelmeim” bárkit is korlátozzanak, főleg nem azokat, akiket a legjobban szeretek. Olykor türelmet és megértést kell kérnem, mert képtelen vagyok valakire figyelni, még jelenlétem is látszólagos, hiszen agyam mindeközben egészen más ösvényekre próbál fölkapaszkodni. Másképp mondva: nem a köznapi lényünk írja velünk a verset.

– „Az ujjam nem csipesz; / a porból hogy vegyem fel, / ami ott akar maradni” – ez áll Sziklakerted egyik „kövére” róva. Miként veszed fel a valóság porából a versebe kíváncsi elemeket, milyenek alkotási, motívumraktározási módszereid?

– Vannak termékeny és terméketlen napok. Néha úgy élek, hogy szinte minden, ami szembejön, megszólít, ilyenkor biztos vagyok abban, hogy lesz valamilyen eredmény. Jegyzetelős típus vagyok, szavak, verscsírák, képek rögzülnek, olykor az emlékezetben (ezek többnyire kihullanak), vagy a papíron. Folyamatosan bújom a jegyzeteimet,

kóstolgotatom a szavakat, reménykedem, hogy valami kis nyilacskát lőnek ki magukból, s ennek a szúrása munkára készítet. A feljegyzések nem csekély része sajnos sohasem foglalja el a helyét egyetlen versben sem. Talán azért, mert egy szónak önmagában is másféle súlya van, mint egy szöveg részeként. Ami fénylően érdekesnek tűnik a rátalálás pillanatában, néha szánalmasan kopott, vagy éppen idegesítően keresett lenne egy vers szövegében. A jegyzeteimmel való foglalatosság általában nem ölti magára a gyakorlás jellegét. Inkább próbálkozásnak nevezném, különös sakkjátéknak, amelyben az összes bábut én vezetem.

– *Egyik szövegében „egy költő tüzet ad a műsájának, / a cigaretta parázslani kezd, / de sohasem fog végigégni”. Mitől függ szerinted, mikor vet lobot az anyag az alkotó keze alatt, mitől „robban be” egy vers?*

– Lelkiállapotomtól függ, mi indítja el bennem a verset. Egy kép, amely erőszakosan a vers élére tör, a formálódás során néha egyre hátrább csúszik a szövegben, sőt az is sokszor megesett, hogy éppen azt hagytam ki végül a versből, ami nélkül meg sem született volna. Ez nem a költő hálátlansága, hanem inkább tapintata. A verset generáló szó, vagy kép furcsamód betöltötte hivatását, és anélkül kerül ki a szövegből, hogy valójában megkopott volna. Az anyag függetlenítette magát tőle, másfele kanyarodott, hiába igyekeztem felügyelni. Nem azt akarom mondani mindezzel, hogy ez lenne a gyakoribb eset. Nem, a verset teremtő mozzanatok általában megőrzik pozíciójukat, megmaradnak, és a vers afféle erő-centrumaként működnek tovább. Ez pedig nem feltétlenül a vers kezdőpontja. A verset ösztökélő motívum ugyanis inkább csak arra törekszik, hogy belekerüljön a szövegbe, s később a szöveg egyedi természete jelöli ki a helyét. Ha előveszem a verseimet, általában képes vagyok fölidézni azt a helyet, ahol megfogant, azt a szót, képet, motívumot, ami inspirált. *A Történet* című vershez kellett az Esztergom és Párkány közötti híd, az *Amikor végre átadja* címűhöz Wajda Menyegzőjének egy jelenete, az *Utolsó negyedhez* egy interneten látott fénykép arról a taganrogi épületről, ahol a Csehov család gyarmatáru-boltja volt, *Az utolsó metróhoz* egy azóta megszűnt kertmozi és egy rendszerváltozás, a *Szimfonikus költeményhez* egy autó szélvédőjén puffanó vadgerle és így tovább. Költői anyag teoretikus értelemben bármi lehet. Költője válogatja persze, hogy mit dob el, és mit ragad meg a kimeríthetetlenül gazdag bányából. Van, akinek inkább a külszíni fejtés esik a kezére, mások többnyire mélyebbre fúrnak. A vers szüntelen határátlépés, mondta Nemes Nagy Ágnes. Ez az állítás olyannyira pontosan ragadja meg a líra lényegét, hogy belőle szinte minden további ezzel kapcsolatos kijelentés levezethető. A határátlépés nyilvánvalóan már azzal megkezdődhet, ha valaki olyan anyagot emel be a versébe, amit mások félrelöktek vagy észre sem vettek, esetleg idegennek vélték. A vers nem lehet a befogadók ízlése által diktált, nem lehet célja a megfelelés. Ez nyilvánvalóan idealizált megközelítés, hiszen a szerzőben azért vannak belső gátak, parancsok, amelyeket nem tud átlépni, visszautasítani. Ha megteszi, ő húzza a rövidebbet, feszengeni fog ebben a ruhában. Nagy kihívás a költői nyelv bővítése, gazdagítása, a megszokott nyelvi tartomány meghaladása. Engedni kell a természetünk biztatásának, jobb, ha a szerves építkezés, és nem az öncélú, csakazértis változtatási szándék viszi a prímet.

– *A fogalmazó kivonulásában így fogalmazol: „Szürke fény nyúlkal szemembe piszkos / kezével, meztelen csigák maszatozják / a papíromat”. Mintha csak külső erőkre, akadályokba ütközne az írás... Némelyek a formát akadályknak tekintik, mások kihívásnak, játéknak. Van, aki a tartalom abszolút elsődlegességére szavaz, mások azt állítják, a tartalmat a forma szüli voltaképpen. Te melyik felfogás mellett teszed le a voksod?*

– Külső szabályok aligha vannak. Maga a költészet azonban annyira strukturált, sokarcú jelenség, hogy minden, és mindennek az ellenkezője elképzelhető benne. Lehet különös jelentősége, ha valaki hexameterben ír a leszakadt inggombjáról, vagy éppen a végletekig lecupaszított szövegben fogalmazza meg vízióját egy atomháborúról. Végül is minden vers csupán kísérlet.

– *Veretes, általában jambikus lejtésű soraidba olykor szándékosan pongyolább, kifejezetten mai hangzású kifejezéseket, talált szövegeket elegyítesz. Az Egész mondattal pár sora így szól: „a véradó csöndes gyerek, adja a vért / ezerrel”, az Északi fényben viszont ezt olvashatjuk: „a nyelv szavakat kóstol – /látványpékség, de a papíron / illat és íz nélkül való”. Van-e, lehet-e költői íze a nyelvi divatoknak? Mennyire vagy szigorú e tekintetben?*

– A manapság használatos, olykor léhának tűnő, de a korszak verbális jellegzetességeit felmutató szavaktól, kifejezésektől általában nem idegenkedem, de ezeket csak óvatosan szabad versbe emelni, mert meglehetősen múlandó elemei a nyelvnek. Viszont mindaz, ami a jó lenyomata lehet ennek a tolakodó és tülekedő világnak, igenis versbe való. Hiszek abban, legalábbis elvi szinten, hogy valamiképpen el kell számolni azzal, hogy hú és pontos krónikásai voltunk-e annak a kornak, amelyben élünk. Ha pedig nem találjuk meg ehhez azt a nyelvi képletet, ami hatásos, nem járhatunk sikerrel. Nemcsak újságcikk, prospektus, reklám, de akár egy tudományos ígérennyel, mégis metaforizált nyelven íródott mű is felkeltheti az érdeklődést, és versbe kívánczozhat. Az olvasó fantáziájára bízom, hogy kire gondolok, annyit árulok el csupán, hogy rendkívül eredeti világértelmező törekvései a legfontosabb társadalomtudósok közé emelik ezt az embert, akinek szemléletem alakításában hálával tartozom...

– *Sokan kezdenek kamaszkorban írni, de némely költő „csodagyerekként” indul a pályán. Te mit jelölsz ki kezdőpontnak?*

– A kései kamaszkor, a középiskolai évek, a lelki formálódás gyötrelmei nagyon sok érzékeny lelkű fiatal számára az írást adják meg, mint esélyt arra, hogy szembenézzen magával és a világgal. Számomra is így volt, és egyik tanáromnak (furcsamód nem a magyartanárnak) mutattam meg első verseimet. Ugyanígy tett egy másik osztálytársam is, és akkor úgy éreztem, ez a tanár őt tartja a tehetségesebbnek. Ez a fiú azonban kigyógyult, és költőként nem lehet találkozni vele. A fiataalkori hangomat, mint sokakét, valamilyen romantikus, népies tónus, elnagyolt színek és képek jellemezték. Annak a korszaknak nagy költője volt Nagy László, aki erőteljes és hatásos versvilágával, egész lényével, és fájdalmasan korai halálával egyfajta idolként jelent meg. Amennyire vissza tudok (és merek) gondolni valahai verseimre, valószínűleg az ő műveinek nagyon halvány utánpótlásai lehettek.

– *Az írás dologi folyamat is, némely írók egészen sportot űznek a sajátos tollak, ceruzák gyűjtéséből, alkalmazásából, mások meg nem sokat lacafacáznak, egyszerűen „beverik” művüket a számítógépbe. Egyik versedben a regényírás ideális helyének egy verőfényes kertet jelölsz meg, melyben írógép áll egy asztalon, mellette nagy adag papír. Ez csak a lírai helyzet szülte díszlet, vagy tényleg van ilyen elérni vágyott, „ideáltered”?*

– Amikor megszereztem első írógépeket, madarat lehetett volna fogatni velem. Régi Erika táskairógép volt, de mint eszköz – úgy éreztem legalábbis – azokhoz az író-elődökhöz és kortársakhoz kapcsol, akikre felnéztem. Aztán egy újabb, ugyanilyen márkájú következett, végül a számítógép. Biztosan sokan gondolják, hogy ez illúzióromboló, nekem annyira természetes, hogy ma már az írógéppel írást művibbnek érzem, mint a számítógép használatát. Ha belegondolunk, a magyar szó szerencsés, mivel óhatatlanul a matematika felé viszi el asszociációinkat, illetve azt sugallja, hogy helyettünk maga az eszköz dolgozik. Bármit is használjon is azonban a szerző, kell valamilyen belső feszültség, izgalom, nyugtalanság, ami verset, de legalábbis versre való hangolódást indukál. Ez jöhet koncert közben, beszélgetés közben, olvasás közben, vezetés közben, séta közben... Nekem is furcsa, hogy mindig valami közben jön, mintha életünkben hiányoznának a csak önmagukért való percek, órák... Hiába vannak remek, kézbe-zebbe illeszkedő, kellemes tapintású füzetek, nehezen tudok velük bánni, de borítékra, fecnikre, újságszélre gyakran jegyzem fel, ami eszembe jut. A rendszerességre, a következetességre inkább csak vágyom, habitusom, melyet a türelmetlenség, az improvizációra való hajlam jellemez, mindig visszaránt. Az „ebből vers lesz” gondolata többlépcsős folyamat. Mintha egyszer csak valaki célba venne, és finoman fejbe kólintana. Jön egy szó, érzés, kép, megcsap a vers előszele. A megnyugvás, hogy tényleg vers lesz belőle, akkor következik be, amikor eljutok addig a fázisig, ahol, úgy érzem, már nehéz lenne elrontanom... A külső körülmények nem nagyon számítanak, a belső készletet annál inkább.

– *Az „ihlet” fogalma annyira zavaros, hogy már-már félünk is alkalmazni, pedig eredetileg csak afféle szak kifejezés lenne. Vannak ilyen túlfűtött tudatállapotaid? Mennyire használható az ilyen lázas önkívületben íródó szöveg? Mennyire gyakoriak ezek a „rohamok”?*

– A felfokozottság állapota kivételes, ráadásul nem feltétlenül jelent garanciát arra, hogy az ily módon születő szöveg különb lesz, mint amelyik létrehozásakor nem volt részem ilyenben. A ráhangoltság talán kellően pontos kifejezés erre. Ráhangoltság abban az értelemben, hogy a szellemi működés fókuszában a szöveg van, de ugyanakkor nyitottság arra, hogy ez ne járjon együtt valami süketséggel, hiszen hangok, impulzusok olyan tartományokból is jöhetnek, amelyekre nem is számítunk. Az írásban az a különös, zaklató vonás, hogy amikor befejezünk egy verset, soha nem lehetünk biztosak abban, hogy akár csak még egy újabb vers is születhet. A tapasztalat ennek szerencsére ellentmond, de a bizonytalanság ott ólálkodik körülöttünk. A nagy leterheltség, a sok egyéb munka, a hajszoltság, paradox módon, általában nem öli ki belőlem a versíró energiákat. Emlékszem egy nyári délutánra 2001-ből, amikor folyt a tetőtér-beépítésünk, és félkész falak, malterzsag, sít, és felfordulás vett körül, annyi téma rohant meg egyszerre, hogy alig győztem lejegyezni őket. Ráadásul nem egymással rokon vers-kezdemények, hanem meglehetősen különbözőek. Nagyon terméketlen időszakokra nem emlékszem, de sajnos a közepesen terméketlen időszakokat is nehezen viselem.

– *Fabulon-reklámok, szamizdat-kiadványok és más korjellegzetességek felbukkanása verseidben pontosan behatárolja a rendszerváltás előtti időszak közegét, ám sem ítéletmondás, sem túl könnyű nosztalgia nem billenti ki a műveket esztétikai dimenziójukból. A fogyasztói társadalom produkálta ijesztő tünetek hasonló áttételeességgel, mégis konkrétsággal jelenülnek meg nálad. Mennyire vagy a „kor fia”, mennyire ágyazódnak be verseid a mába?*

– Soha nem közvetlenül magamat akartam versbe írni, a személyességet kínzó nehézségnek éreztem mindig. Ez nagy teher egy költőnek, hiszen az olvasó általában kíváncsi arra a személyre, aki a versek mögött áll. Ha eltakarja az arcát, akkor lemond egy magától értetődően eleven és közvetlen határról. Viszont mindig nagyon érdekelt az, hogy a társadalmi viszonyok, a társadalmi közérzet hogyan írható versbe. Ebben különösen nagy akadályt jelentett, hogy költői eszmélkedésem arra az időszakra esett, amelyben ez a tematika egyre inkább kiszorult a kortársak törekvéseiből. Ennek pedig még akkor is elbizonytalanító hatása van, ha amúgy elég stabil az ember világlátása. Következményként azt éltem meg (ez azonban csak évek távlatából érzékelhető), hogy a verseim világa elmozdult egy térben-időben nehezen konkretizálható, általános tartományba, ami sokféle értelmezést enged meg. Ennek a statikusságából kellett valahogy kiszabadulnom, ami be is következett, mégpedig a kezdeti éveimhez történő váratlan

visszakanyarodással. Úgy éreztem, hogy a mai világ kiszámíthatatlansága, az emberi autonómia felszámolására irányuló ördögi módszerek, a világban jelenlévő, és szétterjedő „hiba”, a mindenre gátlástalanul rátelepedő globalizmus olyan új költői kihívást is jelentenek, amelynek feldolgozásához – legalábbis részben – felhasználhatók azok a poétikai módszerek, eszközök, amelyekkel oly önfeledten éltem húszas éveim elején. Nem hittem volna, hogy ez még egyszer megeshet velem. Az út, amelyet bejár az az ország, amelynek sorsát személyes sorsként is megélem, nem nagyon enged lazítani, és arra gondolok, hogy egyre inkább így lesz. Ez kissé másképpen (de remélem, nem közhelyesen) fogalmazva, arra utal, hogy ugyanazt a verset írom mindig. Ez lehet, hogy kiábrándító az olvasónak, hiszen valamiféle lehatároltságra utal, de nekem Váli Dezső jut eszembe, akit a legjelentősebb kortárs festők között tartanak számon, miközben festményein húsz éve a műtermét jeleníti meg.

– *Van-e az íródo versnek néven nevezhető terápiás hatása? Gyógyítja-e íróját, vagy majd csak olvasóját? Netán egyiket sem?*

– A terápia szó arra utal, hogy gyógyulni akarunk valamiből. Amennyiben az életünkben van jelen a diszharmonia, akkor az érzelmi-szellemi rendcsinálásban bizonyosan segíthet az írás. Azonban kénytelen vagyok utalni arra, hogy az írásra való törekvés önmagában is valamiféle, a megszokottól eltérő lelki beállítottságra, ha úgy tetszik, sebzettségre utal, amiből viszont nem lenne szerencsés kigyógyulni... Csöndes belső derűvel tölt el, amikor különböző blogokban, az interneten megtalálom verseimet. Ez azt mutatja, hogy voltak olvasók, akiket egyes verseim megérintettek. A versnek ahány olvasója, annyi olvasata van. Ha már kész a vers, én is olvasója vagyok, s nyilvánvaló, hogy az enyém a legspeciálisabb olvasat. De nem biztos, hogy a legautentikusabb is... Kritikai visszhang nélkül egyébként könnyű elbizonytalanodni, bármennyire is tartja magát az ember. Egyes kritikák elképzelhetetlennek tűnő éleslátással állapítottak meg olyan jelenségeket a verseimben, amelyek létezését nem is sejtettem. Ez is azt mutatja, hogy a mű több mint a szerzője.

– *Ha számítógépes keresővel végigvillantunk verseiden, megállapíthatjuk, az „ima”, „fohász”, „Isten”, „Uram” kifejezések, melyekkel nem egy kortárs nagy előszeretettel és talán túllontúl gyakran is él, nagyon ritkán fordulnak elő. Pedig költészetednek tagadhatatlanul van metafizikai dimenziója, nálad a szél Moore-szobrot farag a Sarkkörön, a lepke átkel a kőfalon, és sok más természetfeletti jellegű dolog történik. Honnan ez a bujkálás? Egyik köteted címével szólva Rejtett ikonokat festesz?*

– A versnek szerintem leginkább akkor lehet köze az imához, ha a szerzőnek nem közvetlenül ez volt a törekvése, hanem képes volt önmagát olyan átszellemült állapotba tenni, amelyben tényleg meg tud születni a kapcsolat a transzcendens tartománnyal. A programszerűen megvalósított „vers-ima” nem feltétlenül alázatra utal... A vers lényegében esztétikum, szövegét (fájdalom!) nem teszi jobbá, bármily nemes erkölcsi alapzatra helyezkedik a költő. A nevelő szándék meg különösen zavarba ejtő lenne manapság... Más térsza a társadalom viszonyrendszere, létező konfliktusai, politikai kérdések, a való világ lélekvesztő bukdácsolása – ez igenis beleférhet a költészetbe. Egyre erősebben érzem, milyen hatalmas veszteség, hogy a legtöbben elhitték: az irodalomnak ki kell vonulnia ennek ábrázolásából, amivel egyébként valamiféle irodalmi folytonosság is megszakadni látszik. Én ez alól az ígézet alól igyekszem kivonni magam.

– *Van-e olyan versed, melynek keletkezési fázisait szívesen idéznéd fel?*

– Ez a kérdés korunk egyik különös tapasztalatát juttatja eszembe. A versek leggyakrabban a számítógépbe íródnak, s ahogy alakul, változik a szöveg, a költő általában csak az átirrt változatot menti el. Gondolom, ez a filológusok számára is nagy csapás... A most következő versnek volt egy rövidebb változata, ami megmaradt. Külső hatásra (amellyel könnyű volt azonosulnom) tovább írtam, bővítettem, gazdagítottam a szöveget, amelynek a hosszabb változata lett a végleges, és ebben a formájában publikáltam. A rövidebb változat sem feltétlenül érdektelen, hiszen a verset elindító motívumokat, képeket ez is tartalmazza.

Az ami mindig

Kecskék kolompszava szól
a fügefák közül.
Mintha egy hatalmas kéz
kockákat rázna a völgy-kalapban.

Távoli tornyok figyelik,
hogy mi történik már megint.
Csak ami tegnap, tegnapelőtt,

ami holnap és holnapután.
Az ami mindig
történt és történni fog.

Kecskék,
este,
kolompszó.

Az éj furcsa árnyait
földre dönti a holdsarló –

Az ami mindig

Kecskék kolompszava szól
a fügefák közül - mintha
egy hatalmas kéz kockákat
rázna a völgy-kalapban.
Paták köveket morzsolnak,
öregasszonykezek tengerit.
És meghozzák az estét
az idő lomha uszályai.

A forróság kiárad a falakból,
de mindjárt enyhíti is
egy bagoly sejtelmes röpte,
és egy énektől összeérnek
az erdővel a kertek,
a háztetők az éggel,
és a csillagok szabta rend
már az ablakokban fénylik.

Távoli tornyok figyelik,
hogymi történik most.
Csak az, ami tegnap is,
tegnapelőtt is történt így
estefelé, és amietán is,
reménykedem, hogy történni fog.

Az ami mindig.

Kecskék, este, kolompszó.
És az éj furcsa árnyait
földre dönti a holdsarló.

Egy öregember vendége volnék,
de úgy érzem, hogy
az egész falu marasztal.
Cipót kapok és sajtot,
és úgy iszom a vizet,
mint ahogy innám a bort.
Elheverek a szénán, és
a *mi is megbocsátunk*-nál
már kisgyerekként alszom.

– A versek mellett naplójegyzeteket is írsz, ennek legfőbb bizonyítéka Mentés másképpen című köteted. Ezek a feljegyzések olykor mintha egy-egy el nem készült (pontosabban másképpen készült) költemény vázlatai lennének, csak éppen konkrét személyiséged, magánemberi jelenléted határozottabb bennük. Ennyi a különbség vers és nem vers között? Egyáltalán, véleményed szerint mitől lesz jó egy vers?

– A személyesség versbe írása számomra nagy kihívás, ezért inkább esszében, naplójegyzetben folyamodom közvetlen közlésekhez. Az efféle akciók annyiban segítik versíró éneket, hogy bizonyos terheket levesznek rólam. Egyébiránt az irodalmi személyiség meglehetősen egységes, tehát vers, esszé és naplójegyzet ugyanarról a töről fakad, különbségeik nem lényegiek. A jó vers sokféle lehet. Az egyik szűkszavúságával, a másik harsányságával, a harmadik zenéjével hódítja meg az olvasót. Aki elég sok verset olvas, az viszonylag gyorsan észreveszi a nagy kupacból a jó verset. Ez ugyanis valahogy felhívja magára a figyelmet, befészkel magát a tudatunkba, és ott marad, beépül, és hozzáadódik a többi versről való gondolkodásunkhoz. A költészet olyan kérdéseket, közléseket fogalmaz meg, amelyeket máshogyan nem lehetne, illetve nem lenne érdemes megfogalmazni. Ha van értelme a világról és az emberről való kérdéseknek, és e kérdéseken való megrendülésnek, akkor a költészetnek is van értelme. A célja is ugyanez, a megrendülés létezésünk kicsiségén és nagyságán.

Tóth Norbert:
Cím nélkül II.